

TÜRK TELEVİZYON KANALLARININ AVRUPA VERSİYONLARINDA GÖSTERİLEN AVRUPA HABER BÜLTENLERİ: ALMANYA'DA YAŞAYAN BİRİNCİ NESİL TÜRK GÖÇMENLERİN PERSPEKTİFİNDEN NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Eylem ŞENTÜRK KARA¹

ÖZ

Bu araştırmada Almanca'ya yeterince hâkim olmayan birinci nesil Türk göçmenlerin, yaşadıkları ülkenin gündeminden nasıl haberdar oldukları, Türk kanallarında gösterilen Avrupa haber bültenlerini ne ölçüde takip ettikleri ve burada sunulan haberlerin içeriğini nasıl değerlendirdikleri kullanımlar ve doyumlar (Uses and Gratifications) yaklaşımı bağlamında ele alınıp irdelenmiştir. Çalışmada veriler, yüz yüze yapılan problem merkezli görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini 50 yaşın üzerinde olan 30 yıldan fazla bir süredir Almanya'da yaşamasına rağmen Almancaya yeterince hâkim olmayan 22 Türk (11 Kadın ve 11 Erkek) oluşturmaktadır. Araştırmanın neticesine göre Avrupa haber bültenlerinde Almanya ile ilgili kısa, yüzeysel, çoğu zaman negatif olayların haber olarak verildiği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda Türklerin yaşadıkları ülkenin gündeminden Türk televizyon kanallarında gösterilen Avrupa haber bültenlerinin aracılığıyla yeterince haberdar olamadıkları tespit edilmiştir. Bilhassa bu bültenlerde Almanya'da yaşayan Türklerin hakları ve sorunları noktasında yeterince bilgi verilmemesi eleştirilmiş, Almanya'da yaşayan birinci nesil Türk göçmenlerin bu konularda daha fazla sayıda ayrıntılı bilgi içeren habere ihtiyaç duyduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Türk televizyon kanalları, Avrupa haber bültenleri, Almanya gündemi, kullanımlar ve doyumlar

EUROPEAN NEWS BULLETINS SHOWN IN EUROPEAN VERSIONS OF TURKISH TELEVISION CHANNELS: A QUALITATIVE RESEARCH FROM THE PERSPECTIVE OF FIRST GENERATION OF TURKISH IMMIGRANTS

ABSTRACT

In this study, how first generation of Turkish immigrants, who do not have a full command of German, be informed about the country's agenda they live in, to what extent they follow European news bulletins, which is shown in Turkish television channels, and how they evaluate the news content, which is presented in Turkish television channels, is analysed in the context of Uses and Gratifications approach. In the study, the data is collected by problem centred face to face interview method. The sample of the research consists of 22 Turks (11 women and 11 men) who don't have enough command of German although they have been living for more than 30 years in Germany and are over 50 years old. According to the result of the study, it is emerged that short, superficial and mostly negative incidents news is presented in the European news bulletin about Germany. Within this context, it is determined that Turkish people can not be sufficiently informed through European news

¹Yrd. Doç. Dr. İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, eylem.kara@inonu.edu.tr.

Türk televizyon kanallarının avrupa versiyonlarında gösterilen...

bulletin, which is shown in Turkish television channels, about the agenda of the country they live in. In particular it is criticized that not being given enough information in terms of the rights and problems of Turks who live in Germany in these bulletins. It is seemed that the first generation Turkish immigrants who live in Germany need a great number of the news including detailed information on this subject.

Keywords: Turkish television channels, European news bulletins, agenda of Germany, uses and gratifications

Giriş

Uzun yıllar boyunca medya alanında yapılan çalışmalarda medyanın, insanlara ne yaptığı sorusuna yanıt aranmıştır. Bu durumdan farklı olarak Elihu Katz ise yapmış olduğu çalışmalar ve ortaya koymuş olduğu kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı uyarınca insanların medya ile ne yaptığı sorusuna cevap bulmaya çalışmıştır. Ona göre insanlar sahip oldukları birtakım toplumsal ve psikolojik ihtiyaçlarını gidermek amacıyla medyadan yararlanmaktadır. Bu noktadan hareket eden kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı da izleyicileri pasif konumdan çıkararak aktifleştirmektedir (Katz, 1959: 2; Bonfadelli, 2004: 168; Schenk, 2007: 65; Çakır ve Bozkurt, 2014: 63). Fakat burada göz önünde bulundurulması gereken önemli bir nokta ise insanlar her ne kadar kendi ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda birtakım medya içeriklerini tercih etseler dahi, çoğunlukla medya kurumları tarafından kendilerine sunulanı tüketmek durumunda kalmaktadır (Bayram, 2007: 63; Erzurum Kılıçcioğlu, 2009: 69). Bu nedenle kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı medya içeriklerinin izleyicilerin istek ve beklentilerine cevap verecek şekilde hazırlanarak onların daha fazla doyuma ulaştırılması gerektiğini savunmaktadır (Agee vd., 1985: 37).

1961 yılında Türk ile Alman hükümetleri tarafından imzalanan anlaşmanın ardından Almanya'nın kapıları Türklere açılmasıyla birlikte misafir işçi olarak bu ülkeye gelen Türkler, anavatanlarıyla olan bağlarını koparmamak ve Türkiye'de olan bitenden haberdar olmak istedikleri için Türk gazetelerini büyük bir ilgiyle takip etmeye başlamıştır. Başlangıçta Almanya'da kalıcı olarak yerleşme fikrine uzak olan Türkler, zamanla aileleriyle beraber bu ülkede kendilerine yeni bir yaşam kurmak için harekete geçmiştir. Bu dönemde Türk gazeteleri hem anavatan ile Almanya arasında köprü vazifesi görmeye devam etmiş hem de Türklerin içinde yaşadıkları toplumdaki yaşamlarını kolaylaştırmak ve onların beklentilerine cevap vermek adına servis gazeteciliği olarak adlandırılan bir misyon yüklenmiştir (Müller, 2005: 382;

Halm, 2006: 78). Böylelikle uzun yıllar Türk gazeteleri Almancaya yeterince hâkim olmayan Türklerin Almanya’da bir yandan gözü ve kulağı olurken diğer yandan onların düşüncelerini ve yaşadıkları sorunları dile getiren en önemli tercüman olarak karşımıza çıkmıştır (Weber-Menges, 2005: 279; Halm, 2006: 82; Şentürk, 2012a: 69–73). Bu durum 1990’lı yılların başına kadar böyle devam etmiştir. Bu dönemde teknolojik alanda meydana gelen gelişmeler neticesinde Türk televizyon kanallarının yayınları çanak anten ve kablo yayını üzerinden Almanya’da yaşayan Türklere ulaşmaya başlamıştır (Weber-Menges, 2005: 262–280; 2006: 131–136). Bu tarihten sonra Türk gazetelerin satışlarında azalmalar meydana gelirken televizyon, hızla Almanya’da yaşayan Türk kökenli göçmenlerin, en fazla kullandıkları kitle iletişim aracı haline gelerek yaşamların ayrılmaz bir parçası haline dönüşmüştür (Müller, 2005: 359–387; Şentürk, 2012b: 45).

Günümüzde Türk televizyon kanalları, Avrupa versiyonlarını hayata geçirerek bu bölgede yaşayan ve dil problemi olan Türklerin ihtiyaçlarına cevap vermek adına Avrupa haber bültenleri sunmaya başlamıştır. Yapılan inceleme neticesinde bu bültenlerde sunulan haberlerin Avrupa’da yaşayan Türklerin istek ve beklentilerine ne ölçüde cevap verdiği onların ihtiyaçlarının doyuma ulaştırılması noktasında ne kadar başarılı olduğuna dair literatürde herhangi bir araştırma olmadığı görülmüştür. Bu çalışmada, Avrupa’da en fazla Türk nüfusunun bulunduğu Almanya’da, birinci nesil Türklerin bu ülkedeki aktüel olaylardan nasıl haberdar oldukları, Türk televizyonlarında gösterilen Avrupa haberlerini ne sıklıkla takip ettikleri incelenmiştir. Ayrıca Tamar Liebes ve Elihu Katz (1992) tarafından ortaya konulan izleyicilerin eleştirel bir potansiyele sahip oldukları varsayımından hareket edilerek Almanya’daki Türklerin, bu bültenlerde ele alınan konuları nasıl değerlendirdikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Daha sonra elde edilen bulgular ışığında Avrupa haber bültenlerinin içeriğinde ne gibi değişiklikler yapılabileceği konusunda birtakım önerilerde bulunulmuştur.

1. Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı

İnsanlar psikolojik ve toplumsal bir takım ihtiyaçlarını doyumak amacıyla aktif bir şekilde belli kitle iletişim araçlarını ve içeriklerini seçme yoluna gitmesi savına dayanan kullanımlar ve doyumlar yaklaşımın temeli, Elihu Katz tarafından

yazılan bir makale ile atılmıştır. Katz (1959: 1-6) bu makalesinde, o tarihe kadar yapılan iletişim araştırmalarında hep medyanın insanlara ne yaptığıyla ilgilenildiğine dikkati çekerek aslında incelenmesi gerekenin insanların medya ile ne yaptığını demektir. Bu düşünceden hareket eden Katz yapmış olduğu çalışmalarda izleyicilerin kitle iletişim araçlarını kullanma nedenlerini araştırarak onların hangi ihtiyaçlarını giderme yoluna gittiklerini ortaya koymaya çalışmıştır (Uzun, 2013: 86). 1960 ve 1970'li yıllarda bu yaklaşımdan yola çıkılarak yapılan çok sayıda araştırmada da medya kullanımında etkili olan toplumsal ve psikolojik ihtiyaçlarının tespit edilmesi hedeflenmiştir (McQuail, 2005: 426; Yaylagül, 2013: 72). Bu yaklaşım, bireylerin içinde yaşadıkları çevreden gereksinimlerini karşılayamadıkları durumda kitle iletişim araçlarını kullanarak ihtiyaçlarını gidermeye yöneldikleri savından yola çıkmaktadır (Gökçe, 1993: 110; Zoch, 2009: 40). Bu bağlamda bireyler hem kitle iletişim araçları hem de onların sundukları içerikler arasında seçimler yaparak ihtiyaçlarını doyuma ulaştırıp içinde buldukları gergin durumu ortadan kaldırmaya ya da azaltmaya çalışmaktadır. Diğer bir deyişle bireyler bu sayede içinde buldukları gerginlikten kurtularak psikolojik olarak rahatlama yoluna gitmektedir (McQuail vd. 1972: 135-165). Örneğin insanların kendilerini güvende hissedebilmeleri için yakın ve uzak çevrelerinde olup biten olaylardan haberdar olmaları çok önemlidir. Hem bu noktada hem de bireylerin günlük yaşantısını devam ettirirken çevrelerindeki ürün ve hizmetler hakkında bilgi edinmesi, oyalanması/zaman geçirmesi, eğlenmesi vb. gereksinimlerini karşılanmasında kitle iletişim araçlarına büyük görevler düşmektedir (Kunz, 1994: 92; McQuail, 1994: 318).

Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımında izleyicilerin bireysel ihtiyaçları çok fazla ön planda tutulduğu için bireyin toplumsal bir grubun üyesi olduğu düşüncesi pek dikkate alınmamaktadır. Dolayısıyla bu durumda izleyicilerin medya tarafından kendilerine sunulan mesajların içeriğinin kendi başlarına çözümleme yoluna gittiği tezi ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada kullanımlar ve doyum yaklaşımı, insanın sosyal bir varlık olduğunu ve içinde bulunduğu grubun diğer üyeleriyle beraber mesajları anlamlandırmaya çalışmasını göz önünde bulundurmadığı için eleştirilmektedir (Yaylagül, 2012: 73; Yavuz, 2015: 4).

Her bireyin kişisel özellikleri ve toplumla kurdukları ilişkiler birbirinden değişik olduğu için gereksinimleri farklılık arz etmektedir. Bu sebeple birey ihtiyaçlarına doyum ararken farklı güdülerle hareket etme yoluna gider (Gökçe, 1993: 110-111). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bireylerin kitle iletişim araçlarını ve içeriklerini seçerken farklı gereksinimler, güdüler ve kullanımlar sonucunda ulaştıkları doyumlar arasındaki ilişkileri incelemektedir. Ayrıca bu yaklaşım, çeşitli kitle iletişim araçlarının insanların gereksinim ve ihtiyaçlarını doyuma ulaştırmak amacıyla birbirleriyle rekabet içinde olduğunu savunmaktadır (Zoch, 2009: 40). Bu nedenle kullanımlar ve doyumlar yaklaşımına göre kitle iletişim araçlarının sunacakları içerikleri oluştururken sürekli olarak insanların beklenti ve isteklerini göz önüne almaları gerekmektedir.

2. Türk Televizyon Kanallarının Avrupa Versiyonlarının Ortaya Çıkışı

Türk televizyon kanallarının yetkilileri önceleri Avrupa'da yaşayan Türklerin, Türkiye'de yaşayan Türklerden farklı beklenti ve beğenilere sahip olmadığını düşünerek tek bir tip hedef kitleye göre yayınlarının içeriğini hazırlamışlardır (Robins ve Aksoy, 2001: 94). Zamanla Avrupa'da yaşayan Türklerin farklı istek ve beklentilerine sahip oldukları görülerek bunlara cevap vermek adına Türk kanallarının Avrupa versiyonlarının oluşturulması gerektiği fikri ortaya çıkmıştır. Bu fikir, ilk defa TRT tarafından hayata geçirilmiştir. 1990 yılında yayın hayatına başlayan TRT-INT kanalında Avrupa'da yaşayan Türklerin, Türkiye ve Avrupa hakkında daha fazla bilgi sahip olmalarını sağlamak adına Almanca alt yazılı belgeseller gösterilmiştir (TRT, 2011). Ancak bu belgesellerde fazla detaya girilmediği için bunlar turistik gezi amaçlı yapılmış programlar olmaktan öteye gidememiştir (Şahin, 2010: 127). Son yıllarda hem TRT-INT'in (yeni adıyla TRT TÜRK'ün) programlarının içeriğinin Avrupalı Türklere yeterince hitap etmemesi hem de çok sayıda özel kanalın yayın hayatına başlamasıyla birlikte bu kanalın seyredilme oranları her geçen gün daha da düşmektedir (Öztürk, 2005: 258; Akkaya, 2006: 48; Halm ve Sauer, 2006: 33; Şentürk, 2012b: 57).

TRT'den sonra Avrupa'da yaşayan Türklere hitap etmek amacıyla Kanal D, Star TV, ATV, Show TV, Samanyolu TV, Kanal 7, TGRT gibi bazı özel televizyon kanalları da Avrupa versiyonlarını oluşturmuştur. Böylelikle Avrupa'da yaşayan

Türklerin beklentilerine ve sorunlarına yönelik program formatları geliştirerek onların günlük yaşamlarından kesitler sunmaya çalışmışlardır. Bu amaçla özellikle Türkiye haberlerinin yanı sıra Avrupa'nın gündeminin ele alındığı Avrupa haber bültenleri izleyicilerin beğenisine sunulmuştur. Bu haber bültenleri sayesinde yaşadıkları ülkenin diline yeterince hâkim olmayan ve Alman medyasının yayınlarını takip edemeyen Türklerin, Avrupa gündeminden haberdar olmaları hedeflenmiştir.

3. Araştırma Amacı ve Önemi

Türkiye'den Almanya'ya misafir işçi olarak gelen, yaşı 50'nin üzerinde olan Türklerin büyük bir çoğunluğu, senelerdir bu ülkede yaşamalarına rağmen Almancayı yeterince bilmediklerinden bu ülkenin gündemini daha çok Türk medyasının özellikle Türk televizyon kanallarının aracılığıyla takip etmek zorunda kalmaktadır (Hafez, 2002: 23–29). Son yıllarda bazı Türk televizyon kanalları onların bu ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla Avrupa haber bültenleri sunmaktadır. Ancak genellikle Avrupa'nın gündemiyle ilgili konuların ikinci planda ele alındığı bu haber bültenlerinde, Türklerin ön planda olduğu olaylara çoğunlukla yer verilmektedir. Bu bağlamda Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde yaşayan Türkler tarafından organize edilen konserler, sergiler, etkinlik vb. aktiviteler ağırlıklı bir şekilde haber olarak gösterilmektedir. Bombalama, cinayet gibi sıra dışı durumların dışında Avrupa ve Almanya'da meydana gelen güncel olaylar ve politik gelişmeler, haberlerde ön plana çıkarılmadan ya sadece arka plan bilgisi olarak verilmekte ya da konuya hiç girilmemektedir. Bu durum göz önüne alındığında bu bültenleri seyreden kişilerin Avrupa ve Almanya'nın gündemiyle alakalı çok sınırlı miktarda bilgi sahibi olabileceği düşüncesi ortaya çıkmaktadır. Şimdiye kadar Türk televizyon kanallarının Avrupa versiyonlarındaki Avrupa haber bültenlerini seyreden kişilerin, yaşadıkları ülkenin gündemden ne ölçüde haberdar olduklarını ele alan kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır.

Türk medyasının Almanya'da yaşayan Türkler tarafından kullanımı, Türk medyasının entegrasyon fonksiyonu, Türk medyasının yayınlarının içeriği gibi konularda literatürde, yapılmış çok sayıda çalışma olmasına rağmen Türk televizyonlarının sunduğu Avrupa haber bültenleriyle ilgili Almanya'da yaşayan Türklerin bakış açısından herhangi bir nitel çalışmaya rastlanmamıştır. Bu noktadan

yola çıkılarak yapılan bu çalışmanın amacı, Almancaya yeterince hâkim olmadıkları için Alman kaynaklarından haberleri tam anlamıyla öğrenemeyen kişilerin Almanya'nın gündemiyle alakalı bilgilere nasıl ulaştıklarını, Alman kanallarındaki haberleri takip edip etmediklerini, Türk televizyonlarında sunulan Avrupa haber bültenlerini ne sıklıkta takip ettiklerini, bu haber bültenleri hakkında ne düşündüklerini tespit etmektir. Ayrıca bu bültenlerde sunulan Almanya haberlerini doyucu bulup bulmadıklarını ve bu haber bültenlerinden beklentilerinin neler olduğunu ortaya koymaktır.

4. Yöntem

Almanya'daki Türklerin, Türk televizyon kanallarının Avrupa versiyonlarında gösterilen Avrupa haber bültenleri hakkındaki görüşleriyle ilgili fazla bir bilgiye sahip olunmaması nedeniyle araştırmada, “konuyla alakalı derinlemesine bilgi edinip genel bir bakış açısı ortaya koymak amacıyla” (Hözl, 1994: 64) problem merkezli görüşme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem ile deneklere, araştırma konusu hakkındaki şahsi fikir ve tecrübelerini daha açık bir şekilde ortaya koymalarını sağlayacak giriş sorularının yanı sıra çeşitli alt başlıklar altında sınıflanan bölümler aracılığıyla detaylı bilgiye ulaşmaya hizmet edecek açık uçlu sorular yöneltilir (Witzel, 2000). Bu çalışmada da bilgi edinme aracı bu amaca hizmet edecek şekilde düzenlenmiştir.

Görüşmecilerin rızası alınıp onlara isimlerinin anonim kalacağını sözü verilerek bütün görüşmeler ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Ayrıca görüşme sırasında elde edilen verilerin analizi ve sınıflandırılmasını kolaylaştırmak amacıyla ayrıntılı notlar tutulmuştur. Araştırma verileri sunulurken araştırmaya katılanların görüşleri kıyaslanarak çarpıcı ifadelerine yer verilmiştir.

5. Örneklem

Araştırmanın örneklemini, Hamburg'da Türklerin yoğun olarak yaşadığı Altona, Billstedt ve Wandsbek (Statistisches Amt für Hamburg und Schleswig-Holstein, 2012: 5-6) ilçelerinde ikamet eden 30 yıldan fazla bir süredir Almanya'da yaşayan 50 ile 78 yaş arasında bulunan, Almancaya yeterince hâkim olmayan 22 kişi (11 kadın ve 11 erkek) oluşturmaktadır.

Tablo 1. Deneklerin Sosyodemografik Özellikleri, Almanya'daki İkamet Süreleri ve Emeklilik Durumları

Cinsiyet	Adı	Yaşı	Uyuşu	Almanya'daki İkamet Süresi	Emeklilik durumu
Erkek	1. Erkan	71	Türk ve Alman	41	Almanya ve Türkiye'de emekli
	2. Ali	50	Alman	36	Emekli olmasına 15 yıl var.
	3. Mehmet	62	Türk	40	Almanya'dan emekli olmasına 3 yıl var.
	4. Mustafa	55	Türk ve Alman	32	Almanya ve Türkiye'de emekli
	5. Yusuf	62	Türk	40	Almanya'dan emekli.
	6. Hakkı	66	Türk	40	Almanya ve Türkiye'de emekli
	7. Şenol	70	Türk ve Alman	40	Almanya ve Türkiye'de emekli
	8. Sinan	65	Türk	40	Almanya'dan emekli
	9. Harun	77	Türk	42	Almanya'dan emekli
	10. Engin	62	Türk	40	Almanya'dan emekli
	11. Hakan	59	Türk ve Alman	38	Almanya'dan emekli olmasına 7 yıl var.
Kadın	1. Müzeyyen	64	Türk ve Alman	41	Almanya ve Türkiye'de emekli
	2. Rabia	60	Türk	40	Almanya'dan malulen emekli
	3. Firdevs	72	Alman	49	Almanya'dan emekli olmasına 10 yıl var.
	4. Melahat	63	Türk	43	Almanya'dan malulen emekli
	5. Nurcan	78	Türk	50	Almanya'dan emekli.
	6. İlknur	64	Türk	44	Almanya'dan malulen emekli
	7. Sultan	67	Türk	40	Almanya'dan emekli
	8. Emine	67	Türk	33	Almanya'dan emekli
	9. Fatma	61	Türk	37	Almanya'dan emekli olmasına 2-3 yıl var.
	10. Ayşe	63	Türk	40	Almanya'dan emekli olmasına 4-5 yıl var.
	11. Kerime	65	Türk	41	Almanya'dan emekli

6. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde yapılan nitel araştırma neticesinde ele edilen veriler başlıklar altında sınıflandırılarak sunulmuştur.

Almanya'da kalıcı olmak

30 yıldan fazla bir süredir Almanya'da yaşayan deneklerin, Alman vatandaşlığına geçerek Almanya'da kalıcı olmayı planlayıp planlamadıklarını ortaya koymak amacıyla onlara ilk olarak “Uyuşunuz nedir?” sorusu yöneltilmiştir.

Görüşmecilerden 15’i hala Türk vatandaşı olduğunu, 5’i hem Türk hem de Alman vatandaşlığına sahip olduğunu ifade ederken sadece 2 kişi ise Alman vatandaşlığına geçtiğini açıklamıştır. “Alman vatandaşlığına geçmeyi düşünüyor musunuz?” sorusunu, hala Türk vatandaşı olan kişilerden 11’i, “çocuklarım Alman vatandaşı ama ben Alman vatandaşlığına geçmeye gerek duymuyorum” şeklinde yanıtlamıştır. Bu durumun ana sebebi olarak da Alman vatandaşlığının kendilerine ekstra bir hak getireceğine inanmamalarını göstermişlerdir. Bu düşüncelerini bazı görüşmeciler şu ifadelerle dile getirmektedir:

Mehmet (62): “*Türküüm. Alman vatandaşlığına geçmeyi düşünmüyorum. Çocuklar oldu ama ben bu yaştan sonra Alman vatandaşlığı alsam ne olacak, almasam ne olacak? Fakat çocuklarımın çoğu, Alman vatandaşı.*”

Hakkı (66): “*Türk vatandaşıyım. Alman vatandaşlığına çocuklarım geçtiler ama ben gerek duymadım.*”

Araştırmaya katılan görüşmecilerden Mustafa ise Alman vatandaşlığına geçmenin Türklerin bu ülkede yabancı oldukları gerçeğini değiştirmediklerinin ve resmi işlemlerde yine aynı sıkıntıları yaşadıklarının altını çizerek neden Alman vatandaşlığına başvurmadığını şöyle açıklamaktadır:

Mustafa (55): “*Hayır düşünmüyorum. Çünkü kafam [saçım] siyah. Alman vatandaşlığı iyi bir şey, ben buna karşı değilim. Ancak vatandaşlığın olsa da işlemlerde yine de yabancısın. Bana bir getirisi yok, bu yüzden istemiyorum.*”

Görüşmecilerin, Almanya’da kalıcı olup olmadıkları ve Türkiye’ye kesin dönüş yapmayı isteyip istemedikleriyle ilgili fikirlerini tespit etmek amacıyla “İleride Türkiye’ye dönmek istiyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Erkek görüşmecilerden 8’i bu soruyu hayır, 3’ü evet olarak yanıtlamıştır. Kadın görüşmecilerden ise 10 kişi bu soruya hayır yanıtı verirken sadece 1 kişi Almanya’da emekli olup gerekli işlemleri bitirdikten sonra Türkiye’ye kesin dönüş yapmayı istediğini belirtmiştir. Türkiye’ye geri dönmeyi düşünmeyen görüşmecilerin tamamına yakını, çocukları ve bütün yakın akrabaları Almanya’da yaşadıkları için onları bırakıp Türkiye’ye dönemeyeceklerini vurgulamaktadır. Bu görüşmecilerden bazıları ise çocuklar yüzünden Türkiye’ye dönüşün ne kadar zor olduğunu altını çizdikten sonra

kendileri için kesin dönüşün ancak ölümle (bir tabutun içinde) mümkün olacağını şu sözlerle dile getirmektedir:

Şenol (70): “Türkiye’ye dönmek biraz zor. Çoluk çocuk hep burada. Belki bagajda [uçanın bagaj bölmesindeki tabutta] dönerim.”

Harun (77): “Dört kolluya bindikten sonra niyetimiz var. Yerimiz var çünkü orada. Torun torba hepsi burada. Buraya yerleştiler, kimisi Alman vatandaşı oldu. Kimisi ev aldı bark aldı. Türkiye’ye dönme niyetleri yok.”

Görüşmecilerden 4’ü ise çocuklarının burada olmasının yanı sıra Almanya’da sosyal ve sağlık alanlarında sağlanan imkânların Türkiye’den daha iyi olduğuna dikkati çekerek bu nedenle Türkiye’ye dönmek istemediklerini belirtmektedir. Ayrıca Türkiye’de trafikten kaynaklanan sorunların da kendilerini çok rahatsız ettiğini vurgulamaktadırlar.

Emine (67): “Sağlık sorunlarım yüzünden dönmek istemiyorum. Türkiye’de kimsem yok. Çocuklarım burada.”

Ayşe (63): “Benim en azından 25 tane torunum var burada. Ben Türkiye’de 6 ay kadar kalıyorum sonra çıkıp geri geliyorum. Tek başıma orada edemem. Bir de ben kanser hastasıyım.”

Kerime (65): “Trafik ışığından geçeceğiz üstümüze geliyorlar. Benzin mi yakacağım sen dur, diyorlar. İnsanlar bu kadar saygısız. Ben hiç dönmeyi düşünmek istemiyorum.”

Fatma (61): “Yok, şartlar uygun değil. Oranın şartları; trafik, sosyal imkânlar filan bana uymuyor.”

Almanya gündeminin takip edilmesi

Uzun yıllardır Almanya’da yaşayan deneklerin Almanya’nın gündeminden haberdar olmak için Alman televizyon kanallarının takip edip etmediklerini belirlemek amacıyla onlara “Alman televizyon kanallarındaki haberleri seyrediyor musunuz? Neden?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya araştırmaya katılanlardan 6’sı “düzenli bir şekilde Alman kanallarındaki haberlerini takip ediyorum” yanıtı verirken

Türk televizyon kanallarının avrupa versiyonlarında gösterilen...

11'i "ara sıra takip ediyorum" demiştir. 5'i ise Alman televizyon kanallarını hiç seyretmediğini bildirmiştir.

Alman televizyon kanallarındaki haberleri takip eden kişilerin dördü yeterli derecede Almanca² bildiklerinin altını çizerek bu sayede güncel haberleri ve hava durumunu bu kanallardan öğrendiklerini vurgulamaktadır.

Firdevs (72): "Hiç kaçırmam. Hangisi rast gelirse mutlaka seyredirim. Das Erste, RTL, Sat 1, Pro 7. Ne geçerse elime seyrediyorum. Aşağı yukarı 50 senedir Almanya'dayım. Almanca biliyorum."

Melahat (63): "Seyrediyorum. 15 dakikada Alman kanalları bütün haberleri veriyor. ARD'deki haberleri seyrediyorum. Akşamları saat sekizde veriyor. Haberlerin yanı sıra hava durumunu da verip 15 dakikada bitiriyor. Kısa kısa değişiyor. Çok perfekt (mükemmel) değil Almancam ama yetiyor haberleri anlamaya."

İlknur (64): "Seyrediyorum. ARD seyredirim. Hamburg 1 seyredirim. Almancam yeterli gibi. Alman haberleri 15 dakika sürüyor. Hava durumuyla beraber."

Fatma (61): "Evet seyrediyorum. RTL, Hamburg 1 seyrediyorum. Anlıyorum çoğunu. Almancam idare eder."

Araştırmaya katılan iki görüşmeci, Alman haberlerinin Türk haberlerine oranla daha kısa olmasına rağmen onları hem daha bilgilendirici hem de daha objektif olarak değerlendirmekte ve Almanya'nın gündemini düzenli bir şekilde Alman kanallarından takip etmeyi tercih ettikleri şöyle dile getirmektedir:

Ali (50): "Evet seyrediyorum. Almanlar daha doğru, daha objektifler. Türk kanalında 4-5 sefer aynı haberi sunuyorlar."

² Almancaya yeterince hâkim olduklarını iddia eden bu denekler Alman haber bültenlerindeki haberlerin içeriğini ancak %35-40 civarında anladıklarını belirtmişlerdir. Fakat bu kişiler kendi yaşlıları olan pek çok kişiye oranla Almancaya daha fazla hâkim olduklarına inandıkları için Almancam yeterli demektedir.

Hakan (59): “Alman kanallarından ZDF’nin haberlerine bakıyoruz. Hava durumuna bakıyorum. Buradaki haberler kısa ve öz. Politikacılar da birbirleriyle atışmıyor.”

Araştırmaya katılanlardan Hakkı da tıpkı Hakan gibi Alman haberlerinde politikacıların birbirleriyle atışmalarına yer verilmediği için onların daha seviyeli bir gazetecilik yapıldığına inanmakta ve bu sebeple her zaman olmasa da ara sıra Alman kanallarındaki haberleri seyrettiğini şu şekilde aktarmaktadır:

Hakkı (66): “Alman kanallarındaki haberleri çok sık olmasa da seyrediyorum. Alman kanallarındaki haberlerde kavgalı, gürültülü şeyler göstermiyorlar. Burada seviyeli bir habercilik var. Basın da seviyeli.”

Alman kanallarındaki haberleri ara sıra takip ettiklerini söyleyen 7 görüşmeci, yaşadıkları dil problemine rağmen gerek çocukların etkisiyle gerekse yaşadıkları bölgeyle alakalı lokal (yerel) bilgilere ulaşmak istedikleri için bu haberleri seyretme ihtiyacı hissettiklerini şu sözlerle dile getirmektedir:

Erkan (71): “Pek seyretmiyorum. Almancamız olmadığı için pek seyredemiyoruz onları. Ama bazen çocuklar gelip açıyor. Ancak anlasan orada da güzel bilgiler var.”

Sultan (67): “Alman kanallarındaki haberleri seyrediyorum ama çoğunu anlamıyorum. Onun için Alman kanallarına o kadar bakamıyorum. Çocuklarım hep Alman kanallına bakıyor.”

Şenol (70): “Şimdi Türk kanallarına baktığımız için Alman kanallarına pek bakmıyoruz. Zaten dilimiz olmadığı için bakamıyoruz. Ama bazen dikkatimi çeken şeyler oluyor, çocuklara soruyorum.”

Mehmet (62): “Almanlardan Das Erste’yi seyrediyorum genellikle. Bir de Hamburg haberleri ile NDR haberlerini seyrediyorum. Lokal haberleri takip ediyorum. Fakat her zaman değil.”

Tıpkı Şenol gibi araştırmada yer alan 4 denek de, hem Almancaya yeterince hâkim olmadıkları için hem de Türk televizyon kanallarının hayatlarına girmesiyle

birlikte Alman kanallarını seyretmeyi tamamen bıraktıklarını şu cümlelerle özetlemiştir:

Mustafa (55): “*Valla unuttum. Evvelce hep Alman kanalını seyrediyorduk. Ama şimdi Almanya’dayız ama Almanya’dan koştuk. Türk kanalları olunca Almancayı da öğrenemedik. Önceden yine Alman televizyonunu seyrediyordum. Şimdi Alman televizyonuna bakmıyorum desem doğru olur. Şimdi hiç bakmıyorum.*”

Sinan (65): “*Alman kanallarını açmıyorum. Biraz dilden kaynaklanıyor. Tamamen anlamadığım için. Dili tam bilmiş olsam, açar ona da bakarım. Her taraftan haber almak çok güzel bir şey.*”

Ayşe (63): “*Ben hep Türklere bakıyorum. Hiç Almanya bakmıyorum. Anlamıyorum ki baksam da.*”

Kerime (65): “*Yok. Alman kanallarındaki haberleri hiç seyretmiyorum. Ama çocuklar seyrediyor. Benim Almanlarla işim ne! Ben Türklere bakıyorum.*”

Görüşmeler sırasında deneklerin, Almanya gündeminden nasıl haberdar olduklarını ortaya koymak amacıyla onlara “Almanya’daki politik, sosyal ve ekonomik alanlardaki güncel olaylardan nasıl haberdar oluyorsunuz? Almanya’nın gündemini nasıl takip ediyorsunuz?” diye sorulmuştur. Görüşmecilerden 15’i, Almanya ile aktüel haberleri genellikle bir medya aracından daha çok çocukları ve arkadaşları gibi üçüncü şahıslardan (ikincil kaynaklardan) öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Mustafa (55): “*Hiç takip etmiyoruz. Yenilik olduğunda hiç bilmem. Anca camide konuşurlar veya arkadaşlar arasında konuşurlar, onlardan duyuyorum.*”

Yusuf (62): “*Camiye gelince arkadaşlardan öğreniyorum. Çocuklardan da bazen öğreniyorum.*”

Harun (77): “*Çocuklarımızdan duyuyoruz Almanlarla ilgili haberleri. Onlardan dinliyoruz.*”

Engin (62): “*Bu konuları çocuklarımla konuşuyoruz ara sıra. Onlarla tartışıyoruz, öğreniyorum. İyi gelişmeler olup olmadığını çocuklardan öğreniyorum.*”

Türk televizyon kanallarının avrupa versiyonlarında gösterilen...

İşçiler hakkında alınan kararlar, sağlık sistemi hakkındaki haberler gibi bilgileri alıyorum.”

Emine (67): *“Valla ben daha çok onları çocuklar anlatırken öğreniyorum. Mesela çocuklara ben sorduğum zaman Almanya'nın iyiye gidişini, kötüye gidişini, Almanya'daki işsizlikleri, burada bazı cinayetlerin olduğunu, yabancılara karşı düşmanlık yaptıklarını falan söylüyorlar. Burada da yaşlıları dolandırıyorlarmış dikkat et diye söylüyorlar.”*

Almanya'da olup biten olaylardan haberdar olmak için çoğunlukla Alman kanallarını seyrettiğini söyleyen Hakan da daha sonra bu öğrendiği bilgileri nasıl arkadaşlarıyla paylaşıp fikir alışverişinde bulunduğunu şöyle aktarmaktadır:

Hakan (59): *“Alman televizyonundan öğreniyorum. Arkadaşlardan öğreniyorum. Onlar Alman televizyonunda neye baktığını söylüyor, ben baktığımı anlatıyorum. Türkiye'de şöyle olmuş, Almanya'da şöyle olmuş. Başa şu gelecekmiş, bu gelecekmiş diye.”*

Araştırmaya katılan görüşmecilerden sadece bir tanesi, Almanya'nın gündemini yalnızca televizyondan değil, aynı zamanda Alman gazetelerinden takip ettiğini bildirmiştir.

Ali (50): *“Televizyondan, gazetelerden öğreniyorum. Bild gazetesini okuyorum. Alman kanallarından hangisi denk gelirse seyrediyorum. RTL, ZDF olsun, bakıyorum.”*

22 görüşmeciden sadece 4'ü Almanya'daki aktüel olayları Türk televizyon kanallarında gösterilen Avrupa haber bültenlerinden aracılığıyla takip ettiklerini söylemiştir. Bazı görüşmeciler bu durumu şu şekilde dile getirmektedir:

Sinan (65): *“Dediğim gibi genellikle 6 ay Türkiye'de kaldığımız için. Türk kanallarındaki Avrupa haberlerinden biraz bakıp öğreniyoruz.”*

Müzeyyen (64): *“Türk kanallarındaki Avrupa haberlerinde gösteriyorlar. Almanya'daki işsizliği şunu bunu hepsini gösteriyorlar. Kanal D, zaten önce (Türk haberlerinden önce) Avrupa haberlerini veriyor.”*

Bazı görüşmeciler, 30 yıldan fazla bir süredir Almanya’da yaşamalarına rağmen bu ülkenin gündeminin kendilerini ilgilendirmedeğini ifade etmektedir. Bu kişilerden biri olan Şenol, Alman vatandaşı olduğu için hiçbir yerde problem yaşamadığının altını çizerek gündemi takip etmenin kendisine ekstra bir yarar sağlamayacağını düşünmektedir.

Şenol (70): “Beni hiç ilgilendirmiyor. Nereye gitsem işim otomatikman görülüyor. Bir yerde bir işim aksamıyor. Ben Alman vatandaşıyım. Pasaportumla bir yere gittiğim zaman burada hiçbir engelle karşılaşmıyorum. Alman vatandaşlığı olunca, pasaport olunca, bir sorun çıkmıyor. Adam bana yer gösteriyor. Buyurun oturun diyor. Her şey otomatikman yapılıyor. Buraya gelmen icap etmez diyor. Pasaportunuzu ev adresinize göndeririz diyor. Ya da telefon edip gelir alırsın diyor. Yani bu kolaylıkları bize sağlıyor.”

Görüşmecilerden Melahat ise Alman vatandaşı olmadığı ve bu ülkede oy kullanmadığı için Almanya’daki politik gelişmeleri takip etmenin gereksiz bulunduğunu şöyle anlatmaktadır:

Melahat (63): “Politika beni ilgilendirmedeği için öğrenmeye gerek duymuyorum. Aslında Türk vatandaşı olduğum için burada oy kullanmadığım için beni pek ilgilendirmiyor.”

Avrupa haber bültenlerinin izlenme eğilimi

Deneklerin, Türk televizyon kanallarında gösterilen Avrupa haber bültenlerini izleyip izlemediklerini tespit edebilmek için “Günümüzde artık bazı Türk televizyon kanalları Avrupa haber bültenleri yayınlıyor. Bunları takip ediyor musunuz?” diye sorulmuştur. Araştırmaya katılan 22 kişiden 19’u (9 erkek ve 10 kadın) bu haber bültenlerini çoğunlukla takip ettiklerini bildirirken 3 kişi ise (2 erkek ve 1 kadın) farklı nedenlerden dolayı bu bültenleri seyretmediklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılanlardan Ali, Alman medyasından Avrupa haberlerini takip ettiği için Türk kanallarındaki Avrupa haber bültenini seyretme gereği duymadığını belirtmiştir. Melahat adlı görüşmeci ise teknik imkânlar yüzünden Türk kanallarının Avrupa versiyonlarını seyredemediğini “Ben direkt Türkiye kanallarını seyrediyorum. Bende Dijitürk var. Avrupa kanalları, Euro D falan bizde hiç

çıkıyor, bu nedenle bakmıyorum onlara.” şeklinde açıklamıştır. Diğer bir görüşmeci ise Almanya’da olup biten olayların kendisini hiç ilgilendirmediği için bu haberleri takip etmediğini sadece çocukları yüzünden burada kalmak zorunda olduğunu şu cümlelerle aktarmaktadır:

Mustafa (55): *“Avrupa haberlerini takip etmem. ATV’de Avrupa haberleri oluyor. Ama ben bakmıyorum. İlgimi çekmiyor. Beni Almanya hiç ilgilendirmiyor. Almanya benim gözümde hiç yok. Neden buradayım? İki çocuğum var, onlar için buradayım. Onlar desinler ki ‘baba, Türkiye’ye gidelim’ ben hemen Türkiye’ye giderim. Bizi bağlayan onlar. Yoksa Türkiye’de bizim her şeyimiz var.”*

Türklerin en fazla hangi Türk kanalındaki Avrupa haber bültenlerini takip ettiklerini ortaya koymak amacıyla görüşmecilere “Hangi kanalın ya da kanalların Avrupa haber bültenini seyrediyorsunuz? Neden?” diye sorulmuştur. Görüşmecilerden 8’i belirli bir kanalın Avrupa haber bültenlerini takip etmediğinin altını çizerek “hangisi rast gelirse onu seyrediyorum” demiştir. Bu duruma rağmen görüşmecilerin çoğunluğunun (13 kişi) birinci sırada Euro D’nin ikinci sırada (6 kişi) ise ATV Avrupa’nın Avrupa haberlerini takip ettikleri ortaya çıkmıştır. Samanyolu Avrupa’nın haber bülteni araştırmaya katılanlardan dört kişi tarafından izlenirken Euro Star’ınki ise yalnızca bir kişi tarafından seyredildiği görülmüştür.

Görüşmeler sırasında deneklerin, haber bültenleri üzerine görüşleri hakkında derinlemesine bilgi edinmek için “Bu haber bültenlerinde ele alınan haberleri nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Dört görüşmeci, Avrupa haber bültenlerinde Almanya ile haberlerin azlığından şikâyet ederek ele alınan haberlerin Almanya’nın gündemini çok fazla yansıtmadığını vurgulamaktadır:

Ali (50): *“Bir ya da iki kere o haberlere baktım. Ancak ben o haberlerden Almanya’da olanlar hakkında fikir sahibi olmadım. Alman kanallarını seyretmek daha iyi.”*

Yusuf (62): *“Türk televizyonu sayesinde her yerden bilgi ediniyoruz. Almanya ile ilgili pek haber olmadığı için pek o kadar bilgilenemiyoruz.”*

Türk televizyon kanallarının avrupa versiyonlarında gösterilen...

Görüşmecilerden Fatma, bu haber bültenlerinde bütün Avrupa'yla ilgili haberlerin ele alındığı için Almanya yerine çoğunlukla Kosova'yla alakalı haberlerin sunulduğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

Fatma (61): *“Almanya'dan fazla haber vermiyorlar. Bütün Avrupa'dan haberler veriyorlar. Genellikle Kosova'dan veriyorlar.”*

Ancak çok önemli olaylarla ilgili haberlerin bu bültenlerde ele alındığına dikkati çeken Müzeyyen, bu durumda dahi olayların ayrıntılarına inilmeden verilmesini eleştirmektedir.

Müzeyyen (64): *“Az veriyorlar, hepsini vermiyorlar. Azıcık ucundan biraz verip geçip gidiyorlar. Çok önemli başlıkları veriyorlar. Ayrıntıları vermiyorlar fazla.”*

İlknur ise Müzeyyen'in görüşünün tam tersini savunarak Avrupa haber bültenindeki haberlerin tıpkı Alman televizyonlarında gösterilen ana haber bültenleri gibi kısa ve öz olduğunu belirtip bu durumdan ne kadar memnun olduğunu şöyle dile getirmektedir:

İlknur (64): *“İyi onlar. Fena değil, güzel. Kısa kesiyorlar onlar da. Alman haberleri gibi. Güzel özet olarak anlatıyorlar.”*

Görüşmecilerden Mehmet ve Harun da Avrupa haber bültenlerinde Almanya ile ilgili haberlerin az olduğunu belirterek bu durumun Türk televizyon kanallarının bu ülkede yeterince geniş bir muhabir ağına sahip olmamasından kaynaklandığını öne sürmektedir.

Mehmet (62): *“Bu haberleri seyredenler, Almanya'dan haberdar olmuyor. Yok, detaylı haber yapacak muhabir ağları yok ki. Almanya'da yaşayan çok sayıda Türk olmasına rağmen burasıyla ilgili çok az sayıda haber veriyorlar.”*

Harun (77): *“İki dakika filan bir şey anlatıyorlar. Çok mühim haberlerden 3-4 tanesinden bahsediyor. Çok kısa buluyorum. Haliyle haber toplayıp haber yapan muhabirler yok burada.”*

Türk televizyon kanallarının Avrupa haber bülteninde yer alan haberlerin doğrudan Alman kaynaklarından alarak hedef kitleye sunduğuna işaret eden Harun,

Almanya’da yeterince Türk gazetecinin bulunmaması nedeniyle bu ülkede araştırmacı gazeteciliğin de yapılamadığını ileri sürmektedir. Harun, bu tezini şu sözlerle ifade etmektedir:

Harun (77): “Günlük olaylardan, Alman haberlerinden duyduklarını anlatıyorlar. Türkiye hakkında Avrupa’da bir şey duyularsa onu söylüyorlar. Başka bir şey yok. Burada yapılan bazı değişiklikleri, bizim lehimize olan şeyleri haber veriyorlar. Avrupa haberlerinde sadece bunları duyuyoruz başka bir şey yok. Kendileri [Türk muhabirleri] haber toplasalar, bizi daha iyi aydınlatırlar. Ama haberi toplayan yok, araştıran yok. Alman televizyonlarından aldıkları bize aktarıyorlar, başka bir şey yok.”

Görüşmecilerden 8’i, Türk kanallarında gösterilen Avrupa haber bültenleri sayesinde yeterli derecede olmasa da Almanya gündemi hakkında özet bir bilgiye sahip olduklarını ifade etmektedir. Bazı görüşmeciler bu durumu şu cümlelerle aktarmaktadır:

Şenol (70): “Bu haberleri seyreden bir kişi gerçekten Almanya’da olup bitenlerden haberdar oluyor. Zaten özet olarak bütün önemli olayları aktarıyorlar.”

Hakkı (66): “Alman haberlerinden özet olarak haberdar olmuş oluyoruz.”

Kimi görüşmeciler ise bu haber bültenlerinde Almanya hakkında özet bilgilere yer verilmesine rağmen haberlerin yeterince objektif bir şekilde seyirciye sunulmadığını düşünmektedir. Bu kişiler, Avrupa haber bültenlerinde Almanya’daki yabancı düşmanlığının özellikle Nazi olaylarının çok abartılı bir şekilde verildiğini öne sürerek bu programlarda Almanların çok negatif bir şekilde gösterildiğine inanmaktadır.

Hakan (59): “Yalan, gerçek bir şeyler öğreniyoruz. Doğru olup olmadığını bilmiyorsun ki. Bazen olayları şişirerek abartarak veriyorlar. Naziler şöyle yaptılar, kahve bastılar diyorlar. Hâlbuki Türkiye daha kötü. Almanları suçlayıcı haber yapıyorlar. Aslında o kadar fazla bir şey yok Almanlarda.”

Nurcan (78): “Almanya’yla ilgili az da olsa bilgi veriyorlar. Fakat Almanlarla ilgili yanlış bilgiler veriyorlar. Ben 50 senedir burayım. 30 sene çalıştım. Almanlardan her türlü yardımı görüyorum. Yaşlıyım diye yukarıdaki Alman

Türk televizyon kanallarının avrupa versiyonlarında gösterilen...

komşularım gelip soruyorlar. Bir ihtiyacınız var mı diye. Elimde bir şey görseler alırlar, getirirler kapının önüne kadar. Böyle olmasa bu kadar yabancı burada kalabilir miydi? Ben Almanlardan çok memnunum. Katiyen kötü bir şey söyleyemem. Zaten söyleyemeyiz. Allah biliyor.”

Fatma (61): *“Almanya’yla ilgili sadece karalayıcı haberler var. Yabancı düşmanlığı var. Bilmem şu olmuş, bu olmuş. Tamam, yabancı düşmanlığına inanıyorum ama ben görmedim için burada hiç böyle şeyler. 40 senedir, ben buradayım. Almanlar içinde kötüler vardır ama bizde de vardır. Gazeteciler bence abartıyorlar.”*

Görüşmecilerden Firdevs’e göre Türk televizyon kanallarında gösterilen abartılı Neonazi haberleri insanların panik yapmasına neden olmaktadır. Bu nedenle Almanya’da olup bitenden tam anlamıyla haberdar olmanın ancak Türk televizyonlarının yanı sıra Alman televizyonlarındaki haber bültenlerinin de takip edilmesiyle mümkün olacağını vurgulamaktadır. Firdevs bu görüşünü şöyle aktarmaktadır:

Firdevs (72): *“O haberleri seyredenler, Almanya hakkında biraz haberdar olabiliyor. Ben sadece onlarla kalmıyorum ki. Ben Alman haberlerini de seyrederim. Onları da mutlaka seyretmek lazım. Türk kanalları panik yaptırıyorlar millete. Naziler ayaklanıyorlar diyor. Kıyaslamak lazım.”*

Görüşmecilerden Sultan ve Kerime ise Firdevs’in düşüncesinin tam tersini savunmaktadır. Onlara göre, Alman kanallarındaki haberleri seyretmekle Almanya ve Almanlar hakkında doğru haberler almak mümkün değildir. Zira Alman gazetecilerin Türk gazeteciler gibi kendi ülkelerinde olan bütün olumsuzlukları ortaya çıkarıp haber olarak sunmaları Alman yöneticiler tarafından yasaklanmıştır. Görüşmeciler, bu iddialarını şu cümlelerle dile getirmektedir:

Sultan (67): *“Almanlar bizim Türkler gibi karalama yapmıyorlar ki. Saklıyorlar onlar.”*

Kerime (65): *“Ne gösterecek, göstermiyor adamlar. Almanların kötü yerlerini gösterecekler adamlar derhal o kanalı kapatır. Gösterebilir mi? Gösteremez. Türk burada ölse onu bile göstermiyor Almanlar. Burada bir de sosyal hak var*

Türk televizyon kanallarının avrupa versiyonlarında gösterilen...

diyorlar. Nerede sosyal hak? Konuşamıyorlar zaten haberciler. Burada olay yok mu? Var ama konuşamıyorlar. Alman hükümeti izin vermiyor. Onlar konuştu mu kanalı kapatıyorlar bunlar.”

Ayşe, Türk kanallarındaki Avrupa haber bültenlerinde, Almanya’da yaşayan Türklerin hakları ve sorunlarıyla ilgili bilgilere yer verildiğine işaret ederek bu tür konulara Alman televizyonlarındaki haberlerde değinilmediğine vurgu yapmaktadır.

Ayşe (63): “Haklarımızı öğreniyoruz. Bizi Almanlar fazla benimsemiyor. Onun için olan olayları da vermiyorlar. Haklarımızı öğrenemiyoruz Almanlardan.”

Avrupa haber bültenleri ve Almanya gündemi

Araştırmaya katılan deneklere “Türk kanallarında gösterilen Avrupa haber bültenlerini seyredince Almanya’daki gündem hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunuza inanıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu bültenleri takip eden deneklerin büyük bir çoğunluğu (11 kişi) haberleri kısa ve yüzeysel bulduğunu belirterek bunları seyredince yeterince bilgi sahibi olamadıklarını dile getirmektedir. Bu nedenle Almanya hakkındaki güncel olaylardan daha çok çocukları ve arkadaşları aracılığıyla haberdar olduklarını yinelemektedir. Bu duruma rağmen Türk televizyonlarında Avrupa haber bültenlerinin gösterilmesini olumlu bir gelişme olarak değerlendiren bazı görüşmeciler, “bu haberlerin olması hiç yoktan iyidir” şeklindeki ifadelerle düşüncelerini ortaya koymaktadır.

Almanya’da kundaklama gibi Türklerle ilgili olağan dışı olayların gerçekleşmesi durumunda daha ayrıntılı bilgiye ulaşmak amacıyla Türk medyasının harekete geçtiğinin altını çizen Mehmet, normal zamanlarda bu ülkenin gündemiyle alakalı yeterince bilgi verilmediğini öne sürmektedir. Ona göre Almanya’da güçlü bir muhabir ağının kurulmasıyla ancak Türklerin bu ülkenin gündemden yeterince haberdar olmaları sağlanabilir.

Mehmet (62): “Türk medyası, Alman haberlerinden öğrendikleri bir konuya eğer ilgi duyuyorsa o zaman bir muhabir yolluyorlar. Bir yerde kundaklama olursa falan o zaman bir muhabir yollayabiliyorlar. Ama genellikle kendi muhabirleriyle haberleri takip etmiyorlar. Bu nedenle Avrupa haberleri bütün Avrupa haberlerini veriyor. Almanya ile ilgili haber sayısı az.”

Görüşmecilerden Firdevs, Avrupa haber bültenini seyredince Almanya'nın gündeminden haberdar olmadıklarını ve insanları korkutan birçok yalan haberle karşılaştıklarını ileri sürmektedir. Bu nedenle Uğur Dündar ile Mehmet Ali Birand dışındaki diğer bütün gazetecilere güvenmediğini belirtmekte ve diğer gazetecilerin yaptıkları yalan haberlerle kamuoyunu yanılttıklarını şu ifadelerle açıklamaktadır:

Firdevs (72): “Avrupa haberlerini yapanlar, insanları korkutuyorlar. Zaten gazetecilik demek; yalancı olmak demek. Gazeteciler içinde bir tek Uğur Dündar'ı severim. Onun haberleri güzeldir. Bir de Mehmet Ali Birand. Ama leider [ne yazık ki] Uğur Dündar gitti. Diğeri ise öldü.”

Beklenti ve İstekler

Deneklerin, Avrupa haber bültenlerinden istek ve beklentilerini tespit etmek amacıyla onlara “Gelecekte Avrupa haber bültenlerinde nelerin değişmesini ya da ne gibi yenilikler yapılmasını istersiniz?” sorusu yöneltilmiştir. On görüşmeci, bu soruyu yanıtlarken Avrupa'da en fazla Türk nüfusunun yaşadığı ülke olan Almanya hakkında daha fazla ve ayrıntılı habere yer verilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Ayrıca bu haber bültenlerinin süresinin de uzatılması gerektiğini de vurgulamışlardır.

Mehmet (62): “Bu haberler Avrupa haber bülteni olsa da bizimle ilgili yani Almanya'da olan olayları versinler. Polisiye olaylara kadar. Türkiye haberlerini nasıl veriyorlarsa Almanya'daki haberleri de öyle versinler. Haberlerin derinlemesine insinler. Bizim sorunlarımızı dile getirsinler.”

Sinan (65): “Bu haber bültenlerindeki haberlerin daha etraflı olmasını istiyorum.”

Hakkı (66): “Şu anda Avrupa haber bültenlerini dar kapsamlı. 10 dakika veriyorlar. Onun daha uzun olmasını istiyorum. Çünkü artık 4 milyon Türk, Avrupa'da. Bu nedenle haberler daha geniş kapsamlı olursa daha mutlu oluruz.”

Araştırmaya katılan deneklerin 20'si, Avrupa haber bültenlerinde Almanya'da yaşayan Türklerin sorunlarına daha fazla eğilerek bu sorunların çözümlenmesi noktasında kendilerine yardımcı olacak bilgilerin sunulmasını istemektedir. Zira senelerdir bu ülkede yaşamalarına rağmen Almancaya yeterince

hâkim olmadıkları için bu ülkede ne gibi haklara sahip olduklarını bilmediklerinin altını çizmektedirler.

Müzeyyen (64): “Biraz uzun olsun, bir de ayrıntıları iyice versinler öyle üstün körü verip geçip gitmesinler. Burada yaşayanların sorunlarını dile getiren haberler olsun.”

Emine (67): “Almanya ile ilgili daha uzun daha detaylı konuşsalar, daha iyi olacak. Mesela biz yaşlandık artık. Burada yaşlılara ne gibi haklar var. Nelerden yararlanabiliriz. Onlar hakkında fazla bilgim olmadığı için onları öğrenmek istiyorum.”

Ayşe (63): “Bizlere de haklarımızı anlatsınlar. Kaç senedir çalışıyoruz. Her vardığın yerde bizi insan yerine koymuyorlar. Olan haklarımızı anlatsınlar. Biz burada öksüz gibi yaşıyoruz.”

Kimi görüşmeciler, Almanya’da emeklilerin mali durumu, çocuklara sağlanan eğitim ve meslek imkânları, yaşadıkları oturma izni problemleri, vize sınırlamaları ve Türkiye’de bedelli askerlik yapılabilmesi için ödenen meblağlar gibi konulara değinerek kendilerinin yaşadıkları sıkıntılara dikkati çekmekte ve bu konulara Türk gazetecilerin daha fazla eğilip detaylı bilgiler içeren haberler yapmalarını istemektedir.

Kerime (65): “Bizim haklarımızı da konuşsunlar. 30 sene eşim, 28 sene ben çalıştım burada. 500 Avro mu bizim hakkımız? Evin kirasını hep yükseltiyorlar. Maaşlar hep aynı. Gazeteciler Türklerin Almanya’daki durumunu anlatsınlar. Burada bazı Türkler, çöpten ekmek topluyor.”

Emine (67): “O haberler bana az geliyor. Yeterince verilmiyor. Biraz daha vermelerini isterim, daha ayrıntılı böyle. Daha detaylı. Mesela burada yabancılara ne gibi haklar tanınıyor. Genç çocuklara ne gibi haklar tanınıyor. Okula giderken ne gibi şansları var. Nerelerde iş bulabilirler, nerelerde meslek öğrenebilirler. Hangi okullara gitsinler. İş bulma yönünden hangileri daha iyi. Çocukları daha çok bilgilendirseler hoşuma gider. Şu an haberlerde bu konular var, yok değil. Ama az geliyor.”

Sultan (67): “Mesela askerlik konusuna hiç girmiyorlar. Biz de insanız. Biz buraya geldiğimizde yirmi yaşında filan geldik. Bizim sorunlarımızı dile getirmiyorlar. Bizim ömrümüz burada gitti, buradaki sorunlarımızı dile getirilsin.”

Yusuf (62): “Vize sorunlarını ele alsınlar. Entegrasyon olaylarını kolaylaştırmaları çok önemli. Alman politikacılar haksızlık yapıyor. Adam 40 yılını burada geçirmiş, çocuğunu evlendirecek. Gelinini buraya getiremiyor. Ya da hanım gelmiş burada 20 sene kalmış. Oturma izni vermek için daha hala Alman hükümeti sıkıştırıyor dil kursuna gitsin, entegre olsun diyorlar. Türk gazetecileri bu konuları ele alsınlar. Sıkıntılarımızı dile getirsinler.”

Katılımcılardan Engin, gelecekte Avrupa haberlerinde, Almanya’da yaşanan sorunlar hakkındaki haberlerin sayısının artmasının yanı sıra yerel haberlere de daha fazla yer verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır:

Engin (62): “Daha güzel sosyal bilgiler olsun. Vatandaşların sorunlarını dile getirsinler. Toplantılar oluyor, konferanslar oluyor bunlar hakkında bilgi verseler. Mesela bugün Hamburg’da neler oluyor? Neler bitiyor? Şehir şehir bildirseler daha güzel olur. Az bildiriyorlar.”

Mustafa ve Harun ise Avrupa haber bültenlerinde daha fazla, Alman haber kaynaklarından alınan haberlerin aynen aktarılması yerine Türk gazeteciler tarafından olay yerinde yapılan inceleme neticesinde elde edilen veriler ışığında hazırlanan haberlerin sunulmasını istemektedir.

Görüşmecilerden 6 kişi, Avrupa haber bültenlerinden daha objektif ve doğru haberler beklediklerini ifade ederek özellikle Almanlar hakkında sürekli olarak olumsuz haberlerin sunulması yerine olumlu haberlere de bu bültenlerde yer verilmesi gereğini şöyle dile getirmektedir:

Hakan (59): “Doğru haberler versinler. Az haber versinler ama tam, temiz haber versinler.”

Firdevs (72): “Avrupa haberlerindeki korkunç haberleri kaldırsınlar. Panik yaratmasınlar.”

Türk televizyon kanallarının avrupa versiyonlarında gösterilen...

Nurcan (78): “Avrupa haberlerinde hep Almanlar hakkında kötü şeyler olmasın, iyi şeyler de gösterebilirler.”

Fatma (61): “Almanya’yla ilgili iyi haberler de versinler. Buranın güzel yanlarını da anlatsınlar ve Almanya’dan daha fazla haber versinler.”

Görüşmeci Rabia ise Avrupa haberlerinde Almanlar hakkında olumlu haberlerin sunulmamasının yanı sıra Türk televizyon kanallarında azınlıklarla ilgili haber değeri taşıyan olaylara da yer verilmemesini eleştirmektedir. Bu noktada Alman medyasının daha duyarlı olduğunu öne süren Rabia görüşünü şu şekilde aktarmaktadır:

Rabia (60): “Doğru yansız haber versinler. Konuşma özgürlüğü olsun. Erdoğan geldiğinde Alevilerin protestosu oldu. Türk kanallarında ne Türk haberlerinde ne de Avrupa haberlerinde göstermediler. Ama Alman kanalları gösterdi. Aslında haber olmaya değer. Neden böyle korkuyorlar, o zaman hiç haber yapmasınlar. Ben bekledim, gösterirler diye bütün kanallara baktım, hiçbir yerde gösterilmedi. 150 bin kişi yürüdü. Ama Alman kanalları gösteriyor.”

Deneklerden sadece iki tanesi, Avrupa haberlerinden niteliksel ve niceliksel anlamda memnun olduklarını söyleyerek bu nedenle bu haber bültenlerinde gelecekte hiçbir değişiklik yapılmaması gerektiğini belirtmiştir. Mustafa ve Şenol adlı görüşmeciler ise senelerdir Almanya’da yaşamalarına rağmen bu ülkede olup biten olayların kendilerini hiçbir şekilde ilgilendirmediğini vurgulayarak bu bültenlerde yapılacak herhangi bir yeniliğin onlar için bir önem arz etmediğini ifade etmektedir. Şenol bu görüşünü şu cümlelerle açıklamaktadır:

Şenol (70): “Benim Avrupa haberleri dikkatimi çekmediği için onların başka şeyler yapmaları gerektiğini düşünmüyorum. Bildiğimiz kadarı bize yetiyor. O kadar ileri gitmeye gerek yok zaten.”

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada uzun yıllardır Almanya’da yaşamalarına rağmen Almancaya yeterince hâkim olmayan Türklerin, içinde yaşadıkları toplumla ilgili siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlardaki gelişmelerden Türk televizyon kanallarının Avrupa versiyonlarında gösterilen Avrupa haber bültenlerini takip ederek ne derece haberdar

oldukları ve ne ölçüde haber alma ihtiyaçlarının doyuma ulaştığı ele alınıp incelenmiştir. Çalışma, hem nitel bir araştırma olması hem de 22 denek ile yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen verilerin ışığında oluşturulduğu için genellenebilirlik noktasında kesin sonuçlar ortaya koyamamaktadır. Bu duruma rağmen bu konuda yapılan ilk araştırmalardan biri olması nedeniyle bundan sonra yapılabilecek olan kapsamlı çalışmalara öncülük edebileceği için sonuçları önem arz etmektedir.

Araştırma neticesinde elde edilen bulgulara göre Almanya'da yaşayan 50 yaşın üzerindeki Türklerin büyük bir çoğunluğu, Almancayı yeterince bilmediklerinden bu ülkenin gündemiyle ilgili bilgileri Alman haber kaynaklarından almadıkları görülmüştür. Buna rağmen Alman televizyon kanallarındaki haber bültenlerini takip eden bazı denekler, bu haberleri, Türk kanallarında gösterilen haberlerden daha bilgilendirici ve objektif bulduklarını vurgulamıştır. Ayrıca Alman haberlerinde özellikle siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmelere kısa ve öz bir şekilde yer verilmesini takdir ettiklerinin altını çizmişlerdir. Bütün bunlar göz önüne alındığında Alman kanallarındaki haberleri takip eden deneklerin Türk kanallarındaki haberlere daha eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşarak sürekli olarak bir kıyaslama yoluna gittikleri ortaya çıkmıştır. Ancak bu sayede daha tarafsız bilgiye ulaştıklarına inandıkları görülmüştür.

Alman kanallarını ara sıra takip ettiklerini belirten bazı görüşmeciler, genellikle çocuklarının bu kanalları seyrettikleri için kendilerinin de onlara eşlik ettiklerini söyleyerek bu tercihlerinin bilinçli olmadığını belirtmişlerdir. Bilinçli bir şekilde Alman kanallarındaki haberleri seyredenler ise bu tercihlerinin altında daha çok buldukları bölgeyle alakalı yerel olaylardan haberdar olma istediklerinin yattığını dile getirmişlerdir.

Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımında gözden kaçan önemli bir nokta her insan belirli bir toplumsal grubun üyesi olduğu için medya tarafından kendilerine sunulan mesajları hiçbir zaman kendi başına çözümleme yoluna gitmemesidir. Zira insan üyesi olduğu grubun diğer üyeleriyle beraber mesajları anlamlandırmaya çalışır (Yaylagül, 2012, s.73). Bu tezin doğruluğu araştırmaya katılan görüşmecilerin tamamına yakınının, Almanya hakkındaki güncel olaylardan daha çok çocukları ve

arkadaşları aracılığıyla haberdar olduklarını belirtmesiyle görülmüştür. Bu durum onların Almanya hakkındaki bilgilerini, Türk ya da Alman medyasından almaktan daha çok üçüncü şahıslardan - ikincil kaynaklardan - öğrendiklerini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Ayrıca bazı görüşmecilerin, çoğunlukla Alman televizyon kanallarından edindikleri bilgileri hem arkadaşlarına aktardıklarını hem de onlarla gündemdeki olaylar hakkında fikir alışverişinde bulduklarını vurgulayarak haber içeriklerini anlamlandırmada birbirlerine yardımcı oldukları ortaya çıkmıştır.

Deneklerin büyük bir çoğunluğu, Türk medyasının Almanya'da ulaşılabilir olmadığı dönemde Almanca bilmemelerine rağmen Alman televizyon kanallarını seyrettiklerini bildirmiştir. Türk televizyon kanallarının hayatlarına girmesiyle beraber Almanya'nın gündeminden tamamen uzaklaştıklarına dikkati çeken bazı görüşmeciler, bu durumun Almanca öğrenmelerini de olumsuz yönde etkilediğini kaydetmiştir. Bu bağlamda, Türk televizyon kanallarının bu ülkedeki varlığının, Türklerin Almanya'ya entegrasyonunu olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. Bu bulgu, Alman kamuoyundaki, Türk medyasının Türk göçmenlerin Almanya'da entegrasyonunu zorlaştırdığı ve olumsuz yönde etkilediği gibi çok bilinen bir kanıyı da destekler niteliktedir (Özdemir, 2002, Hafez, 2002, s.23-29).

Türk televizyon kanallarında gösterilen Avrupa haber bültenlerinin araştırmaya katılanların tamamına yakını tarafından düzenli takip edildiği görülmüştür. Ayrıca deneklerin, hangi Türk kanalının Avrupa haber bültenini düzenli bir şekilde izlemeyi tercih etmeleri konusunda bilinçli bir seçim yapmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu duruma rağmen deneklerin büyük bir çoğunluğu tarafından ilk sırada Euro D'nin ikinci sırada ise ATV Avrupa'nın Avrupa haber bülteninin takip edildiği belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan çok sayıda görüşmeci, bir yandan Türk televizyon kanallarında Avrupa haberlerinin sunulmasını çok olumlu bir gelişme olarak değerlendirirken diğer taraftan bu bültenlerde Almanya ile ilgili çok az sayıda habere yer verilmesini eleştirmektedir. Ayrıca sunulan haberlerin çok kısa ve yüzeysel olduğuna işaret eden görüşmeciler, bu haberleri seyreden kişilerin, Almanya'nın gündemi hakkında yeterince bilgi sahibi olmayacağını vurgulamaktadır. Bu durum, Türk televizyon kanallarının Avrupa haber bültenlerinde Avrupa'da en fazla Türk

nüfusunun yaşadığı ülke olan Almanya hakkında daha fazla ve ayrıntılı haberler sunması zorunluluğunu gündeme getirmektedir. Ancak bu sayede, Almanya'da yaşayan, belirli bir yaşın üzerinde olan ve Almancaya yeterince hâkim olmayan Türklerin, içinde yaşadıkları toplumdaki siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmeleri takip etmeleri sağlanarak bu ülkeye daha fazla entegre olmaları noktasında yardımcı olunabilir.

Araştırmaya katılan bazı görüşmeciler, Avrupa haber bültenlerinde Almanya'daki yabancı düşmanlığı ilgili haberlerin abartılı bir şekilde verildiğine dikkati çekerek bu ülkede yaşayan insanların yanlış bilgilendirildiğine inanmaktadır. Zira senelerce bu ülkede yaşamalarına rağmen bu tür olaylarla karşılaşmadıklarını vurgulayıp kendi tecrübelerinden tamamen farklı bir Almanya resminin bu bültenlerde yansıtıldığını dile getirmektedirler. Bu durum bu tür objektif olmayan, negatif haberlerin, Türk televizyon kanallarında çalışan gazetecilerin, deneklerin gözündeki güvenilirliğine ne kadar büyük zararlar verdiğini de göstermektedir. Bu bağlamda Avrupa haber bültenlerinde Almanya ve Almanlarla ilgili olumlu gelişmeler hakkında daha fazla sayıda haber sunulması gerekmektedir.

Görüşmecilerin tamamına yakını, Avrupa haber bültenlerinde Almanya'da yaşayan Türklerin hakları ve sorunları hakkında yeterince bilgi verilmediği için eleştiride bulunmakta ve bu konularda daha fazla ve ayrıntılı haber yapılmasını istemektedir. Bu durum, dil problemi yaşayan Türklerin, tıpkı geçmişte olduğu gibi günümüzde de bu ülkedeki sorunlarının çözümlenmesi noktasında Türk gazetecilerden servis gazeteciliği anlayışıyla hareket ederek habercilik yapmaları beklentisinde olduklarını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Türk gazetecilerin, Almanya ile ilgili olaylar hakkında, Alman haber kaynaklarından alınan bilgileri olduğu gibi aktarmak yerine doğrudan kaynağa ulaşip araştırarak özellikle yerel nitelikli haberler sunmasında büyük bir yarar vardır.

KAYNAKÇA

AGEE, Warren K.; AULT, Philip H.; EMERY, Edwin (1985). Introduction to Mass Communication, New York: Harper and Row Publishers, Inc.

- AKKAYA, Burcu (2006). Almanya'daki Türk Medyası ve Türk Medyasının Türk Göçmenlerin Kültürel Yapısına ve Entegrasyon Çabalarına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- BAYRAM, Fatih (2007). Bireylerin Gazete Okuma Alışkanlıkları: Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı'na Göre Okuyucu Davranışları, Tercihleri ve Nedenleri Üzerine Bir Uygulama, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- BONFADELLI, Heinz (2004). Medienwirkungsforschung 1, Grundlagen und theoretische Perspektiven, Konstanz: UVK.
- ÇAKIR, Vedat; BOZKURT, Önder (2014). "Televizyon İzleme Alışkanlıkları Motivasyonları ve TRT 6: Hakkâri Örneği", Global Media Journal: TR Edition, 4 (8), s.61-81.
- ERZURUM KILIÇCIOĞLU, Funda (2009). Televizyon Ana Haberlerinin Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında İrdelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- GÖKÇE, Orhan (1993). İletişim Bilimine Giriş, İnsanlararası İlişkilerin Sosyolojik Bir Analizi, Ankara: Turhan Kitabevi.
- HAFEZ, Kai (2002). Türkische Mediennutzung in Deutschland: Hemmnis oder Chance der gesellschaftlichen Integration? Eine qualitative Studie im Auftrag des Presse- und Informationsamtes der Bundesregierung, Hamburg/Berlin: Deutsches Orient-Institut Hamburg.
- HALM, Dirk (2006). Die Medien der türkischen Bevölkerung in Deutschland, Berichterstattung, Nutzung und Funktion, (Editörler), Rainer Geißler ve Horst Pöttker Integration durch Massenmedien, Medien und Migration im internationalen Vergleich, Bielefeld: Transcript, s.77-92.
- HALM, Dirk; SAUER, Martina (2006). Avrupa'daki Türk Medyası. <http://www.konrad.org.tr/Medya%20Mercek/04halm.pdf>, Erişim Tarihi: 09.02.2016.

- KATZ, Elihu (1959). “Mass Communications Research and the Study of Popular Culture: An Editorial Note on a Possible Future for This Journal, *Studies in Public Communication*”, 2, s.1–6.
- KUNZ, Bernhard U. (1994). *Medienselektion, Theoretische Beiträge und angewandte Medienforschung in der Schweiz*, Zürich: Studentendruckerei.
- LIEBES, Tamas; KATZ, Elihu (1992). Six Interprétation de la Série Dallas, *Hermes* 11-12, s.125-144, http://documents.irevues.inist.fr/bitstream/handle/2042/15376/HERMES_1993_11-12_125.pdf?..., Erişim Tarihi: 12.02.2016.
- MCQUAIL, Denis (1994), *Mass Communication Theory, An Introduction*, London: Thousand Oaks.
- MCQUAIL, Denis (2005). *McQuail’s Mass Communication Theory*, London: Sage Publications.
- MCQUAIL, Denis; BLUMLER, Jay G.; BROWN, J. Ray (1972). *The Television Audience: A Revised Perspective*, *Sociology of Mass Communication*, Harmondsworth: Penguin.
- MÜLLER, Daniel (2005). Die Mediennutzung der ethnischen Minderheiten, (Editörler), Rainer Geißler ve Horst Pöttker, *Massenmedien und die Integration ethnischer Minderheiten in Deutschland. Problemaufriss – Forschungsstand – Bibliographie*, Bielefeld: Transcript, s.359–387.
- ÖZDEMİR, Cem (2002). Die Türken in Deutschland brauchen mehr und andere Medien, Viel Bedarf wenig Angebot, www.cms.ifa.de, Erişim Tarihi: 10.03.2015.
- ÖZTÜRK, Nahide (2005). Azınlık Gruplarının Toplumsal Entegrasyon Sürecinde Azınlık Medyasının Rolü (Almanya’da Yaşayan Türk Toplumunu ve Türkçe Gazeteler), s.253-275, <http://yordam.manas.kg/ekitap/pdf/Manasdergi/sbd/sbd13/sbd-13-23.pdf>, Erişim Tarihi: 10.01.2016.
- ROBINS, Kevin; AKSOY, Asu (2001). Abschied von Phantomen: Transnationalismus am Beispiel des türkischen Fernsehens, (Editörler:

Brigitta Busch ve Brigitte Hipfl), *Bewegte Identitäten, Medien in transnationalen Kontexten*, Klagenfurt/Celovec: Drava, s.71–110.

SCHENK, Michael (2007): *Medienwirkungsforschung*, Tübingen: Mohr Siebeck.

STATISTISCHES AMT FÜR HAMBURG UND SCHLESWIG-HOLSTEIN (2012). *Bevölkerung mit Migrationshintergrund in den Hamburger Stadtteilen*, http://www.statistik-nord.de/uploads/tx_standdocuments/SI_SPEZIAL_III_2012.pdf, Erişim Tarihi: 12.01.2016.

ŞAHİN, Birsen (2010). *Almanya'daki Türk Göçmenlerin Sosyal Entegrasyonunun Kuşaklar Arası Karşılaştırması: Kültürleşme*, Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı, *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 55, s.103-134.

ŞENTÜRK, Eylem (2012a). *Ethnomedien in Deutschland. Am Beispiel der Europa Ausgabe Hürriyet, Eine qualitative Forschung aus der Sicht der Redaktion*, Malatya: Teknik Ofset.

ŞENTÜRK, Eylem (2012b). *Die Integrationsfunktion türkischer Ethnomedien in Deutschland: eine qualitative Untersuchung aus der Sicht von Jugendlichen mit türkischen Migrationshintergrund*, Dissertation, http://ediss.sub.uni-hamburg.de/frontdoor.php?source_opus=5679&la=de, Erişim Tarihi: 12.02.2016.

TRT (2011). *Kurumsal Tarihçe*, <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx>, Erişim Tarihi: 12.02.2016.

UZUN, Ruhdan (2013). *İzleyici Merkezli Yaklaşımlar*, (Editör: Erkan Yüksel), *İletişim Kuramları*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, s.84-106.

WEBER-MENGES, Sonja (2005). *Die Entwicklung ethnischer Medienkulturen. Ein Vorschlag zur Periodisierung*, (Editörler), Rainer Geißler ve Horst Pöttker, *Massenmedien und die Integration ethnischer Minderheiten in Deutschland, Problemaufriss – Forschungsstand – Bibliographie*, Bielefeld: Transcript, s.241–322.

Türk televizyon kanallarının avrupa versiyonlarında gösterilen...

WEBER-MENGES, Sonja (2006). Die Entwicklung der Ethnomedien in Deutschland, (Editörler), Rainer Geißler ve Horst Pöttker, Integration durch Massenmedien, Medien und Migration im internationalen Vergleich, Bielefeld: Transcript, s.121–145.

WITZEL, Andreas (2000). Das problemzentrierte Interview, Forum Qualitative Sozialforschung, 1, 1. <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/%201132/2519>, Erişim Tarihi: 11.04.2016.

YAYLAGÜL, Levent (2013). Kitle İletişim Kuramları: Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar, Ankara: Dipnot.

YAVUZ, Şahide (2015). Kitle İletişim Araştırmalarında Anadamar/Çoğulcu ve Eleştirisel/Radikal Kuram Arasında Yöndeşme Tartışmaları, Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi, 1 (9), s.24-38, file:///C:/Users/blg/Downloads/5000125143-5000191056-1-PB%20(1).pdf, Erişim Tarihi: 12.02.2016.

YILDIRIM, Ali; ŞİMŞEK, Hasan (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

ZOCH, Annette (2009). Mediennutzung von Senioren, Berlin: Lit Verlag.